Erdélyi Örmény Gyökerek

Füzetek

Fővárosi Örmény Klub időszaki kiadványa
I. évfolyam 1997/3. szám 1997. május

„Emlékek nélkül,
népeknek híre csak
árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén du. 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis u. 1-3. I. emeleti zenetermébe.

Az örmény Genocidium áldozataira emlékezve 1997. április 26-án 18 órakor örmény katolikus szertartású ünnepélyes gyászmisét celebrált P. Paul Kodjanián C.M.Vind., a mechitarista szerzetesrend bécsi generális-főapátja a budapesti Szent István Bazilikában. A nagy létszámú - bécsi és budapesti - segédlettel celebrált gyászmisén közreműködött a Budapesti Görögkatolikus Kórus Bubnó Tamás közreműködésével. A zenés nagymise méltán váltott ki olyan nagy érdeklődést, hogy a gyászra emlékezők megtöltötték a Bazilikát.
Köszönet a felejthetetlen emlékért a rendezőknek és valamennyi közreműködőnek !
Álljon itt emlékeztetőül a P. Leszkovszky Pál O.P. kisegítő lelkész által - kérésünkre írásban is összeállított - a Bazilikában elhangzott beszédének kivonata a szertartásról és a szentbeszédből.

Néhány szó az örmény egyházról és szertartásról
(az ünnepélyes örmény szentmise előtt, 1997. ápr. 26.-án, a Szent István Bazilikában)

A következőkben ünnepélyes főpapi szentmisén veszünk részt az örmény szertartás szerint. Előtte bevezetésül ejtsünk néhány szót az örmény egyházról és szertartásáról.
Az örmény nép volt a világon az első. amely közösségként együttesen, hivatalosan, államvallásként elfogadta és felvette a kereszténységet a IV. század legelején, Világosító Szent Gergely apostoli működése nyomán. Történelme során azóta is mindig hű volt a kereszténységhez, szenvedés, üldöztetés, véráldozatok árán, és mindig jellemző volt rá a szellemi értékekhez, a keresztény kultúrához való ragaszkodás. Az V. században alkották meg az örmény nyelv saját írását és fordították le az akkori klasszikus örmény nyelvre a Szentírást a szent fordítók, Szent Meszróp és Szent Száhág.
Nagyrészt a történelmi és földrajzi körülmények, a keresztény világ peremvidékén, idegen, nem-keresztény népektől körülvéve való elhelyezkedés eredményezte azt, hogy az

örmény egyházat is sújtotta az egyházszakadás. Az örmények nagyobb része az apostoli örmény egyházhoz tatozik, amely Rómával nem egyesült, autokefál ortodox egyház, kisebbségük alkotja az örmény katolikus egyházat, amely a pápa vezetése alatt álló katolikus Egyház rész-egyháza.
Közeledés van a katolikus és az örmény apostoli egyház között, ennek látványos eseménye volt nemrég III. Garegin pátriárka és katholikosz látogatása a pápánál és az egyes stációkhoz szóló elmélkedések megírásával való részvétele a nagycsütörtöki Colosseum-beli keresztúton.
Az örmény apostoli és örmény katolikus egyház között a szertartásokban nincs eltérés, az egyébként minden szentmisében imádkozott hitvallás szövege is pontosan ugyanaz. Az örmény szentmisében egyes pontjaiban a Nicea-konstantinápolyi hitvallásnál is bővítettebb hitvallást imádkozunk, például: Szűz Máriától... teste, lelket, értelmet vett fel és mindent, ami az emberben van, valóban, nem látszatképpen; ... fölment a mennybe ugyanazzal a testtel .. ; ... eljön ugyanabban a testben és az Atya dicsőségében ítélni élőket és holtakat ... A hitvallásnak a Szentlélek származására vonatkozó, a katolikus és az ortodox egyház között vitatott mondata: Az Atyától és a Fiútól származik (amelynek igazságtartalmában a teológiai párbeszéd meg tudja találni a megegyezést) nem szerepel az örmény Hiszekegyben: Hiszünk a Szentlélekben is, a teremtettben és tökéletesben, aki szólott a törvény, a próféták és az evangéliumok által...
A budapesti örmény egyházközség a katolikus egyházhoz tartozik, főpásztora az Esztergom-budapesti érsek. A mai esti szentmisén nyugodtan részt vehetnek a katolikus hívek, ez érvényes vasárnapi szentmisehallgatásként is és szentáldozáshoz is járulhatnak. Az áldoztatás ugyanúgy történik, mint a római szertartású szentmisében két szín alatt, bemártással. Az örmény egyház is kovásztalan kenyeret használ a szentmiséhez azaz ugyanolyan, ugyanattól az ostyaellátótól származó ostyát, mint a többi budapesti római katolikus egyházközség és templom.
Néhány szót az örmény liturgikus öltözetről. A miséző pap felső ruhája selyemből vagy hasonló nemes anyagból készült palást, amelyet elől csat fog össze. Eltér a latin miseruhától és a görög felontól is, amelynek két oldala elöl, a mellkas előtt szélesen összefügg. Alatta bokáig érő, a régi latin albához hasonló inget visel a pap, a miseruháéhoz hasonló anyagú övet, csuklójára húzott kézelőt, az övvel rögzített széles egy sávból álló stólát és nyaka mögött hajlított vízszintes ívű gallért.
A papi öltözet teljességéhez tartozik a görög püspök koronájához hasonló korona is. Az örmény püspök viszont a latin püspök infulájához hasonló püspöksüveget visel. A mai szentmise főcelebrálása a bécsi mechitaristák generális apátja, mint monasztikus szerzetesi főelőjáróját megilletik a főpapi jelvények, ezért püspöksüvegben és pásztorbottal vonul az oltárhoz.
A diakónusok liturgikus ruhája reverendaszerű szövetből készült ruha, amelyet díszes hímzett gallér díszít és bal vállakon megerősített, jobb hónuk alatt keresztezett-összefogott stólát viselnek. Az alacsonyabb rangú segédkezők, felolvasók és énekesek, thirek öltözete a diakónusokéhoz hasonló, gallérjuk kevésbé díszes és természetesen nem viselnek stólát.

A szentmiseáldozat középpontja, lényegének veleje az örmény szertartásban is a kenyér és bor átváltozása Jézusnak az utolsó vacsorán mondott szavaival. Ezt megelőző és követő imádságok, olvasmányok egészítik ki teljes liturgikus cselekménnyé. A misében megkülönböztethető itt is a két fő elem, az ige liturgiája vagy hittanulók miséje és az áldozat liturgiája vagy hívek miséje.
Az egész szertartás legelején az oltár lépcsői előtt elmondott ima van: Szűz Mária és a szentek segítségül hívása, bűnvallomás, zsoltárimádság. Majd az oltárhoz vonulva a pap előkészíti az áldozati adományokat. Ezután következnek a hittanulók miséjének imádságai majd pedig olvasmányai.
A szentmise folyamán a pap többször is a hívek felé fordulva köszönti őket és keresztvetéssel áldást ad ezekkel a szavakkal: Békesség mindnyájatoknak !
A hittanulók miséjében két olvasmány szerepel: az apostoli levelekből vagy az apostolok cselekedeteiből és az evangéliumból. Változó rész az örmény szentmisében aránylag kevés van: rövid kezdőének (zsamamud), az olvasmány előtti zsoltárvers és az evangélium előtti affejan-vers valamint maguk az olvasmányok. A liturgia nyelve a klasszikus örmény nyelv; az olvasmányokat ma már szokás mai örmény nyelven olvasni. A mai szentmisében magyarul is felolvassuk azokat.
Az evangélium után minden szentmisében a hitvallás, majd a tulajdonképpeni áldozati rész következik. A pap leteszi fejéről a koronát illetve püspöki süveget. Előkészületi, bűnbánati imádság, kézmosás és ismét felajánló imádság után a latin és görög szentmiséhez hasonló prefáció következik, amely "Szent, szent, szent"-tel fejeződik be (Szurp, szurp, szurp Der zorutján...).
Az átváltoztatás szavait fennhangon énekli a pap és a hívek Ámen-t válaszolnak rá. Az Úrfelmutatás azonban az örmény szentmisében csak később következik, az eukarisztikus imádság Szentlelket segítségül hívó áldása, könyörgései, megemlékezései és a Miatyánk után. Ekkor a pap a hívek felé fordulva áldást ad az Oltárszentséggel. Az átváltoztatás és Úrfelmutatás alatt leghelyesebb, ha felállással fejezzük ki tiszteletünket.
Előkészítő imádságok, közben a kar "Uram, irgalmazz !" éneke után történik a pap, majd a hívek szentáldozása. Háromszor mondjuk előtte: "Uram, nem vagyok méltó....". Megjegyzendő, hogy az örmény egyházban nincs bevezetve a kézbe történő áldoztatás.
Hálaadó imádságok után a pap elbocsátó áldásával fejeződik be a szentmise: Áldjon meg benneteket a Szentlélek kegyelme; menjetek békével és az Úr legyen mindnyájatokkal ! Amen.
A mai szentmisében az elbocsátó áldás előtt a halottakért végzett megemlékező szertartás lesz, rövid evangéliumi szakasszal, énekkel, imádsággal.
Ma este egy másik, keleti nép szertartásán, dallamvilágán keresztül kapcsolódhatunk bele a legszentebb áldozatba. Krisztus egyetlen, örök áldozatáról van szó, amely ugyanaz és változatlan minden kor, nép, nyelv és nemzet körében. Ugyanazt a hitet valljuk örmények, magyarok és minden nemzet gyermekei; ugyanabban az áldozatban veszünk részt. Hittel, bizalommal, Isten és embertársaink iránti szeretettel, buzgó szívvel akarjuk ezt tenni.

P. Leszkovszky Pál O.P.